

FORN VÄNNEN

JOURNAL OF
SWEDISH ANTIQUARIAN
RESEARCH

Konservering av en Osirisstatyett av brons

Werner, Gunnel

Fornvännen 101-103

http://kulturarvsdata.se/raa/fornvannen/html/1973_101

Ingår i: samla.raa.se

Konservering av en Osirisstatyett av brons

Av Gunnel Werner

På riksantikvarieämbetets och statens historiska museums tekniska avdelning har nyligen en bronsstatyett, föreställande guden Osiris som mumie (Medelhavsmuseet MM 30071) konserverats, varvid några intressanta detaljer framkom.

Statyetten, som saknar huvud och fötter, är ca 16 cm lång (fig. 1). Armarna är korslagda över bröstet, höger arm över den vänstra. Höger hand håller en krumstav, som vilar på vänster axel och vänster hand håller, vad man allmänt benämner ett gissel, som vilar på höger axel. Genom underarmarnas uppåtriktade ställning bildas en spetsig vinkel mellan dem och låren. Statyetten är gjuten (cire perduemetoden). Väggar är ca 2 mm tjocka. Enligt G. Roeder, som har gjort ingående studier över Osiris-mumiernas armställningar, kommer denna typ från Övre Egypten.

Figuren har i modern tid blivit lagad tvärs över benen, på vänster ryggsida samt tvärs över ryggen. För att förstärka lagningen av benen, har bly hällts i håligheten ungefär upp till låren. Vänster armbåge är rekonstruerad.

Statyetten var före konserveringen täckt av tjock, hårt sittande korrosion samt lackad. Svaga spår av förgyllning kunde iakttagas. Avsikten med rengöringen var att försöka få fram förgyllning och att få detaljerna på statyetten tydligare. Lacken löstes genom pensling med aceton och statyetten lades i medelstark (10 g/l vatten) EDTA (etylendiamintetraacetat) i ca 30 minuter. Därefter kunde klumpar av korrosion borttagas med skalpell. Textilfragment, som inte tidigare hade iakttagits, framträdde mellan gisslet och underarmen, på nedre delen av benen samt på skulderna. Statyetten lades åter i EDTA-lös-

Fig. 1. Osirisstatyett av brons med förgyllning, ca 16 cm hög. (MM 30071). Foto ATA. — Osiris statuette of bronze with gold coating.

ning ca 30 minuter, men korrosionen satt fortfarande hårt, varför ytterligare behandling var nödvändig och tiden utsträcktes till 1 timme i stark EDTA-lösning

(15 g/l vatten). Därefter släppte korrosionen lätt fläckvis, särskilt från ett parti ovanför höger knä där förgyllningen var väl bevarad. Ett förgyllt parti på vänster axel lokaliserades och penslades med ca 25 %-ig saltsyra och korrosionen avlägsnades. Samma metod användes på ett parti på högra låret med gott resultat. På övriga ställen där förgyllning finns kvar är den söndersprängd av korrosionen och går således inte att få fram.

Några svaga vågräta linjer framkom på krumstaven och gisslet, som visar att dessa varit randiga. De båda insignierna är på parallella Osirisfigurer antingen helt släta eller randiga med jämnt avstånd mellan ränderna.

Analysen av textilfragmenten, som utförts av amanuens M. Nockert, visade att dessa var tuskaftat linne.

Analys har även gjorts på guldets och bronsens med följande resultat: guldets (0,02 mm tjockt bladguld) innehöll 93,8 % guld, 3,3 % silver, 0,5 % koppar, 0,3 % zink

samt spår av järn. Bronsen innehöll 62,7 % koppar, 13,9 % bly, 8,4 % tenn, 1,0 % zink, 0,3 % silver och 0,2 % järn. Analysen har utförts av bergsing. Leif Tapper med en Perkin-Elmer atomabsorptionsspektrofotometer.

Varifrån textilfragmenten härrör kan man inte med säkerhet säga, eftersom man inte känner till något om fyndomständigheterna. Osirisstatyetter av ovan beskrivna slag har kommit till templen som votivgåvor och har tillsammans med andra figurer nedgrävt i depåer. Vid utgrävningen av Nectanebo II:s tempel i Sakkara 1968-69 hittades en dylik depå och bland bronsstatyetterna där fanns några som var inlindade i linnetyg (jfr Emery s. 5-11). Osirisstatyetten kan alltså ha varit inlindad på detta sätt.

Vad dateringen beträffar kan man inte med säkerhet säga annat än att liknande Osirisstatyetter förekommer efter 26 dynastin (mitten av 600-talet f. Kr.).

Litteratur

Emery, W. B. Preliminary Reports on the excavations at North Saqqara 1968-69, *The Journal of Egyptian Archaeology* vol. 56, London 1970.

Roeder, G., Die Arme der Osiris-Mumie, *Ägyptologische Studien*, Berlin 1955.

Restoration of an Osiris Statuette

In the Technical Department at the Central Office and Museum of National Antiquities a bronze statuette representing the mummy of the god Osiris (Medelhavsmuseet MM 30071) was recently restored, and some interesting details were disclosed.

Before the restoration the statuette was covered with a thick hard crust of corrosion and varnish. Faint traces of gold-coating were observed. The cleaning was an attempt to make the gold-coating and the details of the statuette emerge more clearly. The varnish was dissolved by brushing over with acetone, and the statuette was put in medium-strong (10 g/l water)

EDTA (Ethylene-diaminetetraacetat) for about 30 minutes. After that lumps of corrosion could be removed with the aid of a scalpel. Fragments of fabric, which had not been observed earlier, emerged between the scourge and the forearm, on the lower parts of the legs and on the shoulders. The statuette was once more treated with EDTA for about 30 minutes, but the corrosion still stuck, which made a further treatment necessary, and now the statuette was submerged for one hour in a strong EDTA solution (15 g/l water). The corrosion then disintegrated in places, especially in an area above the right knee, where

the gold-coating proved to be wellpreserved. A gold-coated area was located on the left shoulder and painted with *ca.* 25% hydrochloric acid, and the corrosion was removed. The same method was successfully used in an area on the right thigh. In other places, where gold-coating remains, it is cracked by corrosion and impossible to lay bare.

An analysis of the fabric fragments, carried out by Assistant Keeper M. Nockert, showed that the material was two-leaved linen.

An analysis of the gold and the bronze gave the following results: the gold (0,02 mm thick gold leaf) contained 93,8% gold, 3,3% silver, 0,5% copper, 0,3% zinc and

traces of iron. The bronze contained 62,7% copper, 13,9% lead, 8,4% tin, 1,0% zinc, 0,3% silver and 0,2% iron. The analysis was carried out by Leif Tapper, M. E., with the aid of a Perkin-Elmer atomabsorption-spectrophotometer.

We cannot be sure from where the fabric fragments emanate since particulars about the find are not known. Osiris statuettes of the kind described above were given to the temples as votive gifts and were, along with other figures, buried in depots. As to the dating, the only thing that can be said with any certainty is that similar Osiris statuettes occur after the XXVIth Dynasty (middle of the 7th century B.C.).